

Received: 30 October 2019

Revised: 15 November 2019

Accepted: 26 November 2019

โฉนพระราชทานกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะการแสดง
โดยใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา
ROYAL KHON THE PROCESS OF PERFORMING ARTS CREATIVITY
UNDER THE KING'S PHILOSOPHY

ภิตินันท์ อะภัย¹

Phitinan Aphai

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เขียนเพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะการแสดง โดยใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา โดยผ่านรูปแบบการใช้ศิลปะการแสดง “โฉนพระราชทาน” ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลจากเอกสาร หนังสือและสื่อออนไลน์ นำมาวิเคราะห์ ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา

พบว่ารูปแบบศิลปะการแสดง ด้านนาฏศิลป์ไทย ของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในพระราชเสาวนีย์ของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้มีพัฒนารูปแบบมาจากการแสดงประเภท โขน ในรูปแบบต่าง ๆ โขนกลางแปลง โขนฉาก โขนซักรอก โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2552-2562 รวม 8 ตอน โดยรูปแบบการออกแบบการแสดงโฉนพระราชทาน ได้ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานตามหลักการจัดการด้านศิลปะการแสดง ปรับปรุงและมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คือการเรียนรู้ การคิดบนพื้นฐานของการเข้าใจ การเข้าถึง ข้อมูลงานศาสตร์ศิลป์เพื่อการสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาความรู้ เทคนิคกระบวนการในงานแสดงโฉนพระราชทาน คือ แสง สี และเทคนิค การแต่งหน้า เครื่องแต่งกาย ผสมผสานจนเป็นรูปแบบการแสดงที่ไม่จำกัดเพียงด้านใดด้านหนึ่ง และสามารถประยุกต์ใช้ได้พร้อมสอดแทรกความบันเทิงไว้อย่างรื่นรมย์

คำสำคัญ: นาฏศิลป์ไทย; ศิลปะการแสดง; ศาสตร์พระราชา; โขนพระราชทาน

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Abstract

The propose of this academic article is to study the concept and the process of performing arts creativity under the King's Philosophy which are Understand, Achieve and Develop the concept of performing "Royal Khon". The data were collected form articles, books and online media and analyzed in accordance with the King's Philosophy.

The results show that the Thai dramatic arts of The Foundation for the Promotion of Supplementary Occupations and Related Technique of Her Majesty the Queen Mother of Thailand was developed from various types of Khon (Thai masked dance), viz., Khon Klang Plaeng, Khon Chak and Khon Chak Rok. It has been performing from 2552 B.C. to 2562 B.C. total 8 episodes. The design pattern of Royal Khon were created in the process of creative and performing arts which enhanced and improve continuously in accordance with the king's philosophy of "Understand, Achieve, and Develop". The learning and thinking based on understanding and achieving the information of arts for creativity as well as developing knowledge and technics in Royal Khon performance which is light, color, technic, make-up and costume. These components are combined to create the form of performance which is not limited to only one perspective but integrated and applied the arts of entertaining.

Keywords: Thai Dramatic Arts; Performing Arts; King's Philosophy; Royal Khon

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมรดกวัฒนธรรมสืบทอดมายาวนาน โดยสามารถแบ่งเป็นได้ 2 กลุ่มหลัก คือ วัฒนธรรมเชิงรูปธรรมได้แก่ ศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรมเชิงนามธรรมได้แก่ การละเล่น พิธีกรรม ค่านิยมรวมถึงประเพณี จารีต ต่าง ๆ (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2559, น. 27) ทำให้ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและสืบทอดมาจนถึงยุคปัจจุบัน

โขน ศิลปะการแสดงชั้นสูงของไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาและสืบทอดมาตลอด โดยสถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ทำนุบำรุงรักษาและพัฒนา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรหรือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ผู้มีบทบาทในฐานะองค์ปราชญ์ทางนาฏศิลป์พระองค์ทรงมีพระราชกรณียกิจทางด้านนาฏศิลป์ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2549, น. 47) และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ผู้ก่อตั้งโขนในมูลนิธิฯ จนบุคคลทั่วไปมักเรียกว่า “โขนพระราชทาน” โดยพระองค์ได้พัฒนารูปแบบการแสดงโขนและผสมผสานองค์ประกอบของงานด้านศิลปะการแสดงคือ ฉาก เทคนิคแสง สี เสียง บท (กฤษรา วัชรภาวิธา, 2551, น. 2) ผ่านรูปแบบ การแสดงโขนพระราชทานฯ ที่มีการปฏิบัติตามแนวคิดศาสตร์พระราช “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

ศาสตร์พระราช “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คือ มีความรู้ความเข้าใจ เข้าถึงในงานศาสตร์ศิลป์ และการพัฒนาปรับปรุงเทคนิคการแสดงต่าง ๆ จนเป็นรูปแบบการแสดงจนถึงปัจจุบันไว้อย่างลงตัว และสมบูรณ์

2. ศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดเท้าอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้เกิดความงดงามในการเคลื่อนไหว เป็นศิลปะที่เกิดจากการสร้าง ความสมดุลของร่างกาย ในขณะที่เคลื่อนไหวให้มีความงาม ประณีต โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจในความงามของการเคลื่อนไหวนั้น ศิลปะการแสดงในความหมายของไทย คือ “นาฏศิลป์” เกิดจากการสมาคำสองคำคือนาฏ กับ ศิลปะ โดยศิลปะการแสดงสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ

1. เกิดจากธรรมชาติ มนุษย์ได้มีการเคลื่อนไหวอิริยาบถต่างๆ ของร่างกาย จากการเคลื่อนไหวนี้เองที่เป็นมูลฐานแห่งการระบำ รำ ฟ้อน หรือการที่มนุษย์แสดงอารมณ์ออกมาตามความรู้สึกในใจแล้วแสดงออกให้เป็นท่าทางกิริยาอาการต่าง ๆ มนุษย์ได้นำมาดัดแปลงให้มีความงดงามเป็นท่าทางการรำรำ

2. เกิดจากการบวงสรวงเทพเจ้า แต่โบราณมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาต่างหาสิ่งยึดเหนี่ยว เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เทพเจ้า หรือพระผู้เป็นเจ้า จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตมนุษย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต่างเกิดจากการสมมติ เช่น ญี่ปุ่นนับถือพระอาทิตย์เป็นการบูชาความสำคัญของดวงอาทิตย์ที่ให้ ความร้อน และแสงสว่าง

อินเดียบุชารูปเคารพซึ่งแต่งตั้งเป็นเทพเจ้าต่าง ๆ ไทยเชื่อถือภูตผี เทพารักษ์ เจ้าป่า เจ้าเขา รูปเคารพต่าง ๆ เป็นต้น จากนั้นก็มีการบวงสรวงบูชาด้วยอาหาร ด้วยการรำรำ กระโดดโลดเต้นตามจังหวะ เกิดเป็นแบบแผนวัฒนธรรมการแสดงของแต่ละชาติจนถึงปัจจุบัน

3. เกิดจากอารมณ์สะท้อนใจของมนุษย์ หมายถึง ความรู้สึกชื่นชมซาบซึ้งในเรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมด้านต่าง ๆ พฤติกรรมมนุษย์ในสังคมหรือไปพบเห็นสิ่งต่าง เกิดความชื่นชมประทับใจ จึงนำมาสร้างสรรค์ให้เป็นการเคลื่อนไหว โดยผสมผสานจินตนาการความคิดสร้างสรรค์

3. เข้าใจนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะการแสดงและศิลปวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยแสดงให้เห็นถึงชาติที่มีอารยธรรมสูง ที่ได้รับการฟื้นฟูมาโดยตลอดอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงทำนุบำรุง และจัดการแสดงในงานราชพิธี และพิธีการต่าง ๆ ตลอดจน งานทั่วไปสำหรับประชาชนซึ่งจะมีรูปแบบและลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างกัน ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้รังสรรค์ไว้จากภูมิปัญญา ที่มีใช้ มีเพียงแต่ความงามเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การแสดงนาฏศิลป์ไทย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. นาฏศิลป์ไทยในราชสำนักและนาฏศิลป์ไทยพื้นบ้าน นาฏศิลป์ไทยในราชสำนักเป็นการแสดงที่เป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ มีจารีตขนบธรรมเนียม ประเพณี ในการแสดงที่มีแบบแผน ลักษณะในการแสดงออก คือ การรำทรงตัวตรงตั้งแต่ช่วงเอวขึ้นไป มีการเกร็งกล้ามเนื้อและมีการสร้างสมดุลของร่างกาย

ภาพที่ 1 การแสดงนาฏศิลป์ไทยในราชสำนัก

ที่มา: <https://campus.campus-star.com/activity/32935.html>

2. นาฏศิลป์ไทยพื้นบ้านเป็นการแสดงที่มีการละเล่นในระหว่างประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อความรื่นเริงในฤดูเทศกาลต่าง ๆ (ปิยวดี มากพา, 2555, น. 112)

ภาพที่ 2 การแสดงนาฏศิลป์ไทยพื้นบ้าน

ที่มา: ภาพถ่ายส่วนตัวของชัยชนะ ชัยมงคล

โดยการแสดงนาฏศิลป์ไทยทั้ง 2 ประเภทนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงลีลาท่ารำ ที่ถูกถ่ายทอดออกมาสู่สายตาของผู้ชมและยังแสดงให้เห็นถึงความงามที่เกิดจากการแสดงนาฏศิลป์ไทยในลักษณะเฉพาะตัวที่มีความเหมาะสมกับโอกาสและบทบาทที่ใช้ในการแสดง กล่าวได้ว่า นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะการแสดงที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นศิลปะการแสดงที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของชาติไทย และเป็นศิลปะการแสดงที่แสดงถึงความอ่อนช้อย งดงาม ตามหลักจารีตประเพณีของสมัยก่อน ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์เท่านั้น แต่ยังมีการแยกประเภทออกมา เพื่อให้สามัญชนได้รู้ถึงการแสดงนาฏศิลป์ไทยรู้ถึงการแสดงทางภาษากาย และการแสดงทางอารมณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นสุนทรีย์ของการแสดงนาฏศิลป์ไทย

4. เข้าถึงนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยคือศาสตร์ทางศิลปะการแสดงที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งในการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก ที่สื่อสารผ่านทางภาษากาย ในรูปแบบของการเคลื่อนไหวร่างกาย ด้วยบทเจรจา ท่าทางและการร่ายรำตามจังหวะและทำนองเพลง ที่ส่งผลทำให้เกิดสุนทรีย์ะ ผ่านการมอง การฟัง ของผู้ชมที่ส่งผลให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ และมีอารมณ์คล้อยตาม ซึ่งสุนทรีย์หรือความงามทางนาฏศิลป์ไทยนั้นเกิดจากหลายองค์ประกอบ ประกอบรวมกัน เช่น บทวรรณกรรม

นักแสดง ลีลาท่าทาง ดนตรี อุปกรณ์ประกอบการแสดง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เป็นต้น ซึ่งการเกิดสุนทรีย์ที่ดีนั้น องค์ประกอบควรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการแสดงนาฏศิลป์ชุดนั้น ๆ

ปัจจุบันความงามทางด้านนาฏศิลป์ไทยประกอบด้วยกระบวนการแสดงท่าทางการเคลื่อนไหวในรูปแบบการรำรำที่ประณีตอ่อนช้อย ประกอบการบรรเลงดนตรี นาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่นอกจากจะให้สุนทรียะอันเป็นนามธรรมแก่ผู้ชมแล้วนั้น นาฏศิลป์ไทยได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่ง ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของคนไทยมาอย่างช้านาน นับได้ว่าเป็นมรดกอันทรงคุณค่า และความงามอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะควรแก่การอนุรักษ์และสืบสานต่อไป

5. การพัฒนานาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยเป็นศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง ซึ่งในปัจจุบันนาฏศิลป์ไทยนั้นไม่ใช่เพียงแค่การรำรำเพื่อการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว แต่นาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ที่ยังคงไว้ซึ่งแบบแผนจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา

ปัจจุบันสังคมไทยได้รับวัฒนธรรมทางชาติตะวันตกเข้ามาอย่างมาก และมียุทธพลอย่างมากในสังคมยุคปัจจุบัน จึงส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติอย่างนาฏศิลป์ไทย ได้รับความสนใจลดน้อยลง หรือมีเพียงเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นที่ยังคงให้ความสนใจในนาฏศิลป์ไทย

ดังนั้น เพื่อเป็นการดำรงอยู่ของนาฏศิลป์ในยุคนปัจจุบัน ที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นาฏศิลป์ไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเอง (ประวิทย์ ฤทธิบุญ, 2558, น. 126) และพัฒนาหรือผสมผสานเข้ากับศาสตร์อื่น ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของคนตามสภาพสังคมในปัจจุบัน เช่น การผสมผสานนาฏศิลป์ไทยกับละคร ภาพยนตร์ หรือรายการโทรทัศน์ที่เป็นส่วนช่วยให้คนในยุคนปัจจุบันให้ความสนใจมากขึ้น แต่หากนาฏศิลป์ไทยยังคงไม่ปรับตัวหรือพัฒนาตามสภาพสังคมความนิยมย่อมลดน้อยลงอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานั้น ไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงจนหมดสิ้นความเป็นอัตลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทย การเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ยังคงต้องรักษาซึ่งรากของนาฏศิลป์ไทยไว้เสมอ

6. โขนพระราชทาน ตามแนวคิดศาสตร์พระราชฯ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา

การอนุรักษ์ โขน เป็นหนึ่งในพระราชกรณียกิจที่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงตระหนักถึงความสำคัญ ทรงใส่พระทัยศิลปะการแสดงชั้นสูงของไทยแขนงนี้เป็นอันมาก

“เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงกราบบังคมทูลว่า ช่วงนี้โขนค่อนข้างชบเซา ไม่มีคนดูเลย จะทำอย่างไรดี สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงบอกว่า “ถ้าไม่มีใครดู

แม่จะดูเอง” ก็เป็นเหตุให้มีการแสดงโขนไปแสดงตามพระตำหนักต่าง ๆ ที่ทรงแปรพระราชฐานไปเพื่อประทับทรงงาน เช่นที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ทรงนำโขนไปแสดงในงานเลี้ยงขอบคุณประชาชนและราชวงศ์จักรี เป็นต้น” (วลัญช์ สุภากร, ออนไลน์, 2562)

ตารางที่ 1 การแสดงโขนพระราชทาน ระหว่างปี พ.ศ. 2552 – 2562

พ.ศ.	ตอน	หมายเหตุ
2550	โขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนพรหมาศ	บรรเลงโดยวงโยธวาทิต กองดุริยางค์ กองทัพบก
2552	โขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน พรหมาศ	บรรเลงวงปี่พาทย์กับดนตรีสากลแบบเดิม
2553	โขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นางลอย	
2554	โขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศักดิ์มัยราพณ์	
2555	โขนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน จองถนน	
2556	การแสดงโขน รามเกียรติ์ ตอน โมกขศักดิ์	
2557	การแสดงโขน รามเกียรติ์ ตอน นาคบาศ	
2561	การแสดงโขนรามเกียรติ์ ตอนพิเภกสวามิภักดิ์	

ที่มา: ภิตินันท์ อะภัย

มูลนิธิศิลปาชีพฯ และ กรมศิลปากร ได้ดำเนินการตามกระแสราชดำริด้วยกระบวนการจัดสร้างเครื่องแต่งกายโขนขึ้นมาใหม่ที่มีความงดงามและถูกต้องตามแบบโบราณ และนำออกแสดงโขนรามเกียรติ์ ชุด ศักดิ์พรหมาศ ในงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 จัดแสดงโขนในรูปแบบการบรรเลงผสมคอนเสิร์ต บรรเลงโดยวงโยธวาทิต กองดุริยางค์กองทัพบก และมูลนิธิศิลปาชีพฯ ยังคงดำเนินงานปรับปรุงเกี่ยวกับโขนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายโขนที่มีการเพิ่มรายละเอียดทั้งลวดลาย สี เครื่องแต่งกาย วัสดุ ให้มีความสวยงามแต่ยังถูกต้องตามหลักนาฏศิลป์ไทยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในตลอด 8 ชุดการแสดงในการจัดการแสดงทุกครั้งที่ได้มีการดำเนินการจัดทำแบบสอบถามให้แก่ผู้รับชมว่ามีความต้องการหรือชื่นชอบเรื่องใด ตอนไหน เพื่อนำข้อมูลมาจัดเตรียมการแสดงในตอนต่อไป

ภาพที่ 3 การแสดงโขนรามเกียรติ์ ตอนพิเภกสวามีภักดี
ที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/16878>

การจัดแสดงโขนพระราชทาน ส่งผลให้เกิดการศึกษาและฟื้นฟูศาสตร์ ด้านต่าง ๆ ทั้งหมด ที่เกี่ยวกับการแสดง“โขน” ตามลำดับ ทั้งวรรณศิลป์ นาฏศิลป์ คีตศิลป์ หัตถศิลป์ ศิลปกรรม และพัทธราภรณ์ อาทิ ผ้ายกเมืองนคร มรดกวัฒนธรรมผ้าทอไทยอายุนับร้อยปี เหลือฐานะเป็นเพียงโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงฟื้นฟูการผลิต ผ้ายกเมืองนคร ให้กลับมาเป็นส่วนหนึ่งของพัทธราภรณ์สำหรับการแสดงโขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ให้ฟื้นฟู โดยนำกระบวนการทอผ้ายกแบบโบราณ จากจังหวัดสุรินทร์ ไปฝึกสอนเป็นพื้นความรู้ในกระบวนการทอ

องค์ประกอบของงานศิลปกรรมด้าน การสร้างฉาก ที่ถือเป็นองค์ประกอบหลักของการแสดงเพราะ นอกเหนือการให้การแสดงนั้นสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของตอนที่นำเสนอ และการแสดงผ่านตัวผู้แสดง รูปแบบฉากได้รับการให้ความสำคัญอย่างพิถีพิถัน เพื่อการแสดงที่งามวิจิตรเช่นกัน และพัฒนาควบคู่กับความทันสมัยของเทคนิคกลไก และงานประติมากรรมไทยช่างสิบหมู่ และได้ถ่ายทอดทำให้ฉากแห่งความฝันของคนไทยที่เคยสัมผัสวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ในวรรณกรรมออกมาได้อย่างสมบูรณ์

ภาพที่ 4 ฉากโขนรามเกียรติ์ ตอนศึกมัยราพณ์

ที่มา: <http://topicstock.pantip.com/chalermkrung/topicstock/2011/08/C10910795/C10910795.html>

อาทิ การแสดงโขน ตอน ศึกษย์ราพณ์ ผู้ชมประทับใจกับฉากหนุมานเนรมิตกายใหญ่โตนอนเต็มความยาวเวทีเพื่ออำพรางอมพลับพลาที่ประทับพระรามตามเรื่องราว โดยการออกแบบและจัดทำจากอาจารย์สุดสาคร ชายเสมา และใช้ช่างฝีมือที่มาจาก 3 พื้นที่ คือ

1. สมาชิกศูนย์ศิลปาชีพ เกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. กลุ่มช่างหัตถศิลป์เยาวชนชาวไทยภูเขาจากบ้านแม่ต๋น อำเภอแม่จอน จังหวัดเชียงใหม่
3. เยาวชนจากบ้านห้วยต้า เหนือเขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

ร่วมกันจัดสร้างถ่ายทอดฉากแห่งตามจินตนาการที่บรรยายไว้ด้วยตัวอักษรในวรรณกรรม ให้เป็นภาพที่ปรากฏและสามารถจับต้องด้วยความสุนทรีย์ภาพในการมองและรับชม

การคัดเลือกนักแสดงตัวเอก โดยวิธีการคัดเลือกแบบการออ디션 และที่เป็นนักแสดงรุ่นใหม่จากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ โดยเริ่มครั้งแรกปี พ.ศ. 2553 ในการจัดแสดงโขนพระราชทานตอน นางลอย โดยใช้วิธีการแสดงตามวิธีการโดยจะบรรเลงเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงอาทิ เพลงหน้าพาทย์ ทำนาฎยศัพท์พื้นฐาน โดยมีครูอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านโขน จากกรมศิลปากรเป็นกรรมการ (พรสวรรค์ กงศรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 มิถุนายน 2562) ในปี พ.ศ. 2558 มีเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจร่วมสมัครเพื่อรับคัดเลือกมากถึง 845 คน เพื่อให้ได้เป็น 1 ใน 5 คนของตัวละครประเภทตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์และตัวลิง ในการแสดง

7. บทสรุป

รูปแบบการแสดงโขนพระราชทานมีการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องมาถึง 9 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2562 โดยความโดดเด่นของการแสดงสามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก คือ **1. การนำเสนอมีความสมจริงฉาก** มีความสวยงามโดยใช้ช่าง 10 หมู่ในมูลนิธิศิลปาชีพ เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานซึ่งคงไว้มรดกโลกทางด้านประณีตศิลป์ **2. เครื่องแต่งกายมีการใช้วัสดุที่สวยงาม** ถอดแบบลวดลายตามแบบโบราณที่ค้นพบจากหลักฐานต่าง ๆ มีการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมาทดแทนจากเดิมรวมถึง เครื่องประดับศิลาภรณ์ มีการจัดสร้าง จัดทำขึ้นใหม่เพื่อให้สวยงาม **3. การแต่งหน้าตัวละคร** มีการสร้างรูปแบบการแต่งหน้าให้สวยงามและมีรูปแบบเฉพาะ โดยเรียกว่าการแต่งหน้าแบบอุดมคติ มีการใช้สีตามหัวโขนรวมถึงลายเส้นจำลองแบบภาพเขียนหัวโขนมาเป็นแบบและหลักในการแต่งหน้าของนักแสดง สำหรับผู้ที่ไม่ได้สวมใส่ศีรษะโขนจนกลายเป็นรูปแบบเฉพาะของการแสดงโขนพระราชทาน โดย 3 องค์ประกอบนี้เป็นลักษณะที่โดดเด่นและมีความแตกต่างจากการแสดงโขนโดยทั่วไป มีฉากที่ร่วมงานศิลป์สวยงาม เทคนิคที่มีความตระการเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้าสวยงาม สมบูรณ์อย่างลงตัวจนถึงเป็นศาสตร์อีกหนึ่งแขนงของการแสดงนาฏศิลป์ไทย ประเภทโขนที่มีคุณค่ายิ่ง

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นการแสดงโขนพระราชทาน เป็นการแสดงได้พัฒนารูปแบบมาจากโขนที่เป็นการแสดงประเภทหนึ่งของนาฏศิลป์ไทย โดยรูปแบบในการออกแบบการแสดง ได้ผ่านกระบวนการ

สร้างสรรค์ผลงานตามหลัก การจัดการด้านศิลปะการแสดง ปรับปรุงและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องครบถ้วน โดยสอดคล้องกับแนวความคิด ศาสตร์พระราชา คือ มีความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา

ความเข้าใจ เข้าถึง คือ การออกแบบการแสดงโขนพระราชทานฯ ทุกตอนจะมีการค้นคว้าหาข้อมูล จากแหล่งข้อมูลหลายที่ เพื่อมาประกอบการออกแบบการแสดง ในด้านนาฏศิลป์ไทยมีการศึกษาท่ารำนานาฏศิลป์ไทย รื้อฟื้น เพื่อนำมาแสดงใหม่โดยเฉพาะการแสดงโขนที่จะมีท่าเฉพาะที่ภาษาท่าทางด้านนาฏศิลป์ไทยเรียกว่า “ท่าลอยพิเศษ” อีกทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย ฉาก และผู้แสดง ครอบคลุมองค์ประกอบของศิลปะการแสดงและงานศิลปะไทยคือ วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ คีตศิลป์ หัตถศิลป์ ศิลปกรรมและพัทธาภรณ์

พัฒนา คือ ต่อยอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ตามระเบียบวิธีโดยยึดตามความถูกต้องและความคงอยู่ เพื่อให้เยาวชนและคนรุ่นหลังได้ศึกษา จนถือได้ว่าโขนพระราชทานฯ เป็นรูปแบบการแสดงหนึ่งที่ยังคงอนุรักษ์ความเป็นไทยโดยผสมผสานศาสตร์ด้านศิลปะการแสดง เพื่อเพิ่มความสนใจให้กับเยาวชน ทั้งผู้ชมและทีมงานผู้สร้างและอีกทั้งยังคงรักษาให้เป็นมรดกของชาติสืบไป

8. รายการอ้างอิง

- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2559). *สุนทรีศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษรา วัชรภาณุริชา (ชูโรมาน). (2551). *งานฉากละคร 1*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะวดี มากพา. (2552). การสังเคราะห์งานวิจัยทางด้านนาฏศิลป์ไทย. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 14(1), 112-117.
- ประวิทย์ ฤทธิบุญ. (2558). นาฏศิลป์ไทย : สื่อทางวัฒนธรรมที่มีมากกว่าความบันเทิง. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์*, 2(1), 106-137.
- วลัญช์ สุภากร. (30 พฤษภาคม 2562). โขนพระราชทาน: ทรงฟื้นฟูศิลปศาสตร์ศิลป์แผ่นดิน. สืบค้น <http://www.judprakai.com/creative/625?fbclid>
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2549). *นาฏศิลป์รัชกาลที่ 9*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาพการแสดงโขนรวมเกียรติ์ ตอนพิเภกสวามิภักดิ์. (1 มิถุนายน 2562). สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/main/detail/16878>
- ภาพการแสดงนาฏศิลป์ไทยในราชสำนัก. (3 มิถุนายน 2562). สืบค้นจาก <https://campus.campus-star.com/activity/32935.html>
- ภาพฉากโขนรวมเกียรติ์ ตอนศึกมัยราพณ์. (1 มิถุนายน 2562). สืบค้นจาก <http://topicstock.pantip.com/chalermkrung/topicstock/2011/08/C10910795/C10910795.html>